

ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΑ ΕΠΙΔΟΜΑΤΑ

Το ζήτημα των οικογενειακών επιδομάτων πήρε στη μεταπολεμική εποχή εξαιρετική σπουδαιότητα. Λίγα κοινωνικά ζητήματα κίνησαν τόσο πολύ το ενδιαφέρον όχι μόνον των άμεσα ενδιαφερομένων προσώπων αλλά και των επιστημονών. Το ζήτημα αυτό θ' απασχολήσει το Διεθνές Συνέδριο της «Διεθνούς Ένωσης για τη γυναίκα ψήφο», εισηγήτρια δε θά είναι η κ. Έλεονώρα Ράθβσον, γνωστή από τις ειδικές μελέτες της άπάνω σ' αυτό.

Το Διεθνές Γραφείο Έργασίας εξ άλλου, το 1924 δημοσίευσε στη σειρά των μονογραφιών του πλήρη μελέτη, έντελως αντικειμενική, για τη θέση του ζητήματος αυτού. Ένόμισα λοιπόν σκοπιο να δώσω στο αναγνώστηκό μας κοινό μία κατά το δυνατό πλήρη εικόνα του θεσμού και της εφαρμογής του, πέρνοντας τα κυριώτερα σημεία της μελέτης αυτής και συμπληρώνοντας τα με τις φεμενιστικές απόψεις, σύμφωνα με τις αποφάσεις προηγούμενων Διεθνών Συνεδρίων, την εισηγητική έκθεση της εισηγήτριας του θέματος στο έρχόμενο Συνέδριο κ. Ράθβσον και ακόμα τις ατομικές μου αντιλήψεις.

Νομίζω ότι η κατά το δυνατόν εκλαίκευση τέτοιων θεμάτων που περικλείουν σπουδαία φεμινιστικά προβλήματα, συντελεί περισσότερο από κάθε τι στο να ξεκαθαριστούν ώρισμένες προκαταλήψεις εις βάρος της φεμινιστικής κινήσεως, ενώ παράλληλα δείχνει ποιά είναι η θετική επιστημονική κατεύθυνση για την οικονομική, κοινωνική και νομική εξασφάλιση των παιδιών και της μητέρας. Έτσι φαίνεται καθαρά πώς ο φεμινισμός αντί να υποδίδεται τη μητρότητα, όπως πολλοί πιστεύουν αντίθετα προσπαθεί με κάθε τρόπο να επιτύχει γι' αυτή τη θέση που της αξίζει μέσα στην κοινωνία. Έξ άλλου και από τις λίγες σχετικά φεμινιστικές απόψεις που αναφέρω θά φανεί με πόση θετικότητα εργάζονται οι Διεθνείς φεμινιστικές οργανώσεις. Τη θετική αυτή μέθοδο ακολουθήστε πάντα ο Σύνδεσμός μας στην εξέταση των διαφόρων προβλημάτων που έχουν σχέση με τη γυναίκα, γιατί νομίζει πως τα ζητήματα αυτά έχουν ανάγκη πρό πάντων θετικής έρευνας και ότι μόνο μ' αυτή τη μέθοδο μπορεί κανείς να φθάσει στη λύση τους. Η μεταφυσικές προχειρολογίες άπάνω σ' ζητήματα καθαρά πρακτικά, αντί να δια φωτίζουν, σκοτίζουν ακόμα περισσότερο την ατμόσφαιρα και συντελούν στο να αυξάνουν τη σύγχυση που υπάρχει σ' όλα σχεδόν τα ζητήματα στο τόπο μας.

Ο καθορισμός της εργασίας βασίζεται σε δυο αρχές, αντίθετες κάπως. Η πρώτη είναι: «Ίση αμοιβή για Ίση εργασία» και η δεύτερη: «Η αμοιβή να είναι ανάλογη με τις ανάγκες κάθενός».

Σύμφωνα με το σημερινό σύστημα, ο εργάτης ή υπάλληλος πληρώνεται για ώρισμένη εργασία ή ανάλογα με το χρονικό διάστημα που δούλεψε ή «κατ' αποκοπήν» (με το κομμάτι).

Έτσι δεν λαμβάνονται υπ' όψει οι ατομικές του ανάγκες. Γι' αυτό μερικές φορές ο μισθός ή το ήμερομίσθιο μπορεί ν' αρκεί και σ' εμάς πολυμελή οικογένεια, μα τις περισσότερες φορές δεν είναι αρκετά για τη συντήρηση ούτε μιας κανονικής οικογένειας (μέσου τύπου). Μπορεί λοιπόν να πει κανείς πως ή εφαρμογή της αρχής «Ίση αμοιβή για Ίση εργασία» απορρέει από μία περιορισμένη και αυστηρή αποτίμηση της προσφερόμενης εργασίας.

Η δεύτερα πάλι αρχή: «σ'ε καθένα σύμφωνα με τις ανάγκες του θεωρείται πολλές φορές ότι συνοψίζει το δόγμα του «ζωϊκού μισθού» (salaire vital) δηλαδή του μισθού που εξασφαλίζει το ελάχιστο όριο για τη συντήρησή του.

Σύμφωνα δηλαδή με την αρχή αυτή ο μισθός πρέπει να μεταβάλλεται ανάλογα με τις ανάγκες της εργαζομένης οικογένειας.

Μα στην πραγματικότητα, σύμφωνα με τις ομαδικές συμβάσεις, το κατώτατο όριο του ήμερομίσθου ανταποκρίνεται στις ανάγκες μιας μέσης τύπου (κανονικής) εργατικής οικογένειας, έτσι φαίνεται να εξασφαλίζεται ή συντήρησή όχι μόνο του ίδιου του εργατή μα και της γυναίκας του και μιας μικρής οικογένειας. Αλλά και όταν κανονίζεται το ήμερομίσθιο μ' αυτό τον τρόπο, είναι φανερό πως ενώ αρκεί στον εργατή που έχει λίγα βάρη είναι έντελως ανεπαρκές για τον αρχηγό πολυμελούς οικογένειας.

Η αντίθεση των δύο παραπάνω αρχών φαίνεται όταν πρόκειται να συναφθούν ομαδικές συμβάσεις εργασίας. Τότε ή αντίληψη του εργοδότη είναι πως το ήμερομίσθιο πρέπει να είναι ή πληρωμή της πραγματικής εργασίας και ή εργασία αυτή εξαρτάται από την ατομική απόδοση του εργαζομένου και όχι από τις ανάγκες του ή τον αριθμό των παιδιών του. Ο εργάτης πάλι σκέπτεται κύρια τις ανάγκες του και αυτές εκθέτει όταν συζητεί για τον καθορισμό του ήμερομίσθου του. Στην πραγματικότητα το ήμερομίσθιο κανονίζεται γυναικά από τη προσφορά και τη ζήτηση. Όσο ή ζήτηση εργατικών χεριών είναι μεγαλύτερη τόσο αυξάνεται το ήμερομίσθιο, όσο πάλι υπάρχει πληθώρα εργατών τόσο το ήμερομίσθιο ξεπέφτει.

Στις ατομικές συμβάσεις μεταξύ εργοδότη και εργάτη αν πολλοί παρουσιάζονται για μια θέση ο εργοδότης πέρνει στη δουλειά του εκείνον που ελέγεται χαμηλότερο ήμερομίσθιο ή μισθό ώστε αν μέσα σ' εκείνο που ζητεί θέση είναι μερικοί ανύπαντροι και μερικοί οικογενειάρχες είναι φυσικό οι πρώτοι να θέλουν να δουλέψουν με μικρότερη πληρωμή και να προτιμηθούν. Αυτό το απλό πράγμα μας δείχνει καθαρά πως ή πληρωμή κανονίζεται ανάλογα με την απόδοση σ' έργο και όχι τις ατομικές ανάγκες του εργάτη. Μόνο αν υπάρχει έλλειψη εργατικών χεριών είναι πιθανόν να πληρωθεί ο εργάτης ανάλογα με τις ανάγκες του.

Στις ομαδικές πάλι συμβάσεις, τα σωματεία εμπνέονται για τις απαιτήσεις τους από το μέσον όρο των απαιτήσεων των μελών τους. Οι εργοδότες έτσι αν πέρνουν εν μέρει υπ' όψει τις απαιτήσεις των εργατών, τις ανάγκες δηλαδή της εργατικής οικογένειας, το κάνουν μόνον γιατί χρειάζονται σ' αριθμό και τους εργαίους εργαίτες.

Μερικοί παράγοντες μοιολαυτα μπορούν πολλές φορές να κάνουν τη θέση του εργάτη που πληρώνεται ανάλογα με την απόδοσή του ολιγώτερο κακή από ότι φαίνεται και να φέρουν κάποτε ισορροπία στην πληρωμή μεταξύ ατόμων και ομάδων. Το ότι οι άγαμοι είναι συνήθως νέες και όχι τελειοποιημένοι στην εργασία ώστε να πέρνουν μεγάλο ήμερομίσθιο. Ακόμα το ότι το ήμερομίσθιο αυξάνεται πολλές φορές με το χρόνο της υπηρεσίας και συνεπώς με την ηλικία. Αυτό δε τα δύο στοιχεία συμπιέτουν με την αύξηση της οικογενείας. Τέλος το ότι στις πολυμελεις οικογένειες ή ανάγκη της διατροφής τριών προσώπων και ή ανάλογη ευθύη δυναμώνουν την ενεργητικότητα και την

τάξη στη δουλειά του εργατή που ελπίζει να αυξήσει το ημερομίσθιο του με μεγαλύτερη απόδοση.

Μά όλοι αυτοί οι παράγοντες δεν παύουν παρά περιορισμένο ρόλο και γενικά είναι βέβαιο πως το ημερομίσθιο της πλειοψηφίας των εργατών δεν ανταποκρίνεται στις πραγματικές τους ανάγκες.

Για να αποφύγουν τα άτομα που δημιουργούνται επειδή το ημερομίσθιο κανονίζεται χωρίς να εξεταστούν οι ατομικές ανάγκες του εργαζομένου επινόησαν διάφορα συστήματα. Σκέφθηκαν π.χ. να εδίδεται στους εργατές μιας ώριμμένης κατηγορίας το ημερομίσθιο που κανονίζεται από τη προσφορά και τη ζήτηση μά να αυξάνεται για τους παντρεμένους από το οικογενειακό επίδομα. Σύμφωνα με ένα άλλο σύστημα το ημερομίσθιο κανονίζεται σύμφωνα με τις ανάγκες μιας εργατικής οικογένειας μέσου τύπου (κανονικής) ενώ οι οικογενειάρχες με πολυμελείς οικογένειες πέρνουν συμπληρωματικό επίδομα για κάθε παιδί μικρής ηλικίας.

Τέτοια η ανάλογα συστήματα εφαρμόστηκαν στο διάστημα του πολέμου και κρατήθηκαν και μετά τον πόλεμο ή ακόμα πήραν και μεγαλύτερη ακόμα έκταση.

Η αύξηση του τιμολόγου της ζωής που έμειωσε την αγοραστική δύναμη του ημερομισθίου ανάγκασε σε πολλές χώρες τους εργοδότες—είτε ιδιώτες είτε αυτό το Κράτος—να καταφύγουν σε οικογενειακά επίδομα ήτοι αντί να αυξήσουν τους μισθούς ή ημερομίσθια, προτίμησαν να τους αφήσουν όπως είχαν και να δώσουν επίδομα είτε οικογενειακά είτε για την ακρίβεια της ζωής, είτε θμολα σ' όλους είτε ανάλογα με τα μέλη της κάθε οικογένειας με την ελπίδα ότι η ύψωση των ημερομισθίων θα ήταν παροδική και θα μπορούσαν να διακόψουν τα επίδομα μόλις οι συνθήκες της ζωής ξαναγίνονταν κανονικές.

Έτσι μετά το πόλεμο σε πολλές χώρες τα οικογενειακά επίδομα καταργήθηκαν π.χ. στην Ιταλία, Ελλάδα και τις Σκανδιναβικές χώρες. Η κατάρρευση όμως άφροα μόνο τη βιομηχανία ενώ εξ άλλου το σύστημα των επιδομάτων διατηρήθηκε στη δημόσιες υπηρεσίες. Σε άλλες πάλι χώρες πήραν ταχύτατα μεγάλη έκταση μετά το πόλεμο π.χ. στη Γαλλία, στο Βέλγιο, στην Ολλανδία, στη Γερμανία, τη Τσεχοσλοβακία, Πολωνία και Αυστρία όπου η πτώσις της αξίας του εθνικού νομίσματος μετά τον πόλεμο έγινε αίτια να υψωθούν οι τιμές το σύστημα των οικογενειακών επιδομάτων θεωρήθηκε σαν πρόχειρο φάρμακο ενάντιο στην ακρίβεια της ζωής, χάρι των πολυμελών οικογενειών.

Τα οικογενειακά επίδομα απασχολούν σήμερα σοβαρώτατα την διεθνή φεμινιστική κίνηση που επιδόθηκε στη μελέτη όλων των προβλημάτων που προβάλλονται με το σκοπό να συντείνουν στην επιτυχέστερη λύση τους.

Να πως θέτει το ζήτημα η κ. Έλεονώρα Ράθσοον που κατέγινε έντελως ειδικά—στην εισηγητική έκθεσή της για το ζήτημα αυτό που θα παρουσιάσει στο ερχόμενο Διεθνές Συνέδριο του Παρισιού. «Η γυναίκα έκτελει χωρίς από τις απασχολήσεις που είναι κοινές για τα δύο γέννη, και λειτουργίες αποκλειστικά ιδιαιτέρως, ιδιικές της. Η μητρότητα είναι ή σπουδαιότερη απ' αυτές. Η φεμινιστική κίνηση πρέπει να τείνει λοιπόν να επιτύχει και για τη λειτουργία αυτή συνθήκες νομικές, κοινωνικές και οικονομικές ικανοποιητικές παράλληλα με τις προσπάθειες που καταβάλλει για να επιτύχει ισότητα στις εργασίες που είναι κοινές και για τα δύο γέννη.» Τα παιδιά είναι δύναμη για κάθε τόπο γιατί είναι οι μελλοντικοί εργατές και πολίτες. Τα παιδιά και οι μητέρες αποτελούν μαζί, το μισό και το περισσότερο ακόμα μέρος του πληθυσμού των πολιτισμένων Κρατών, όμως χωρίς από

το νεώτατο σύστημα των οικογενειακών επιδομάτων που είναι και αυτό περιορισμένο και ανεπαρκές ούτε οι μητέρες ούτε τα παιδιά δεν είναι οικονομικά εξασφαλισμένα.

Καμιά ειδική διάταξη δεν τους χρηργεί προσωπικά ένα μέρος των εθνικών πόρων. Και αφού έγινε φανερό από τις στατιστικές ότι η πληθώρα του εργατικού κόσμου ούτε στα πλουσιώτερα Κράτη (Αγγλία, Ηνωμένες Πολιτείες) δεν πέρνει ημερομίσθιο αρκετό για τη διατροφή και μιας κανονικής οικογενείας, είναι ανάγκη να εξευρεθώ ο τρόπος σύμφωνα με τον οποίο τα παιδιά και οι μητέρες θα εξασφαλισθούν οικονομικά.

Ένα θεωρητικό και πρακτικό μαζί πρόβλημα ως προς τα οικογενειακά επίδομα είναι το εξής :

Πρέπει να αποτελεί το επίδομα μέρος του μισθού ή ημερομισθίου να είναι δηλαδή απλά ένα επιμίσθιο ή να είναι ανεξάρτητο ;

Σε πολλές χώρες το ζήτημα αυτό συζητήθηκε εύρυστα και εξακολουθεί να συζητείται, είναι δε και ένα από τα σημεία τα πιο ενδιαφέροντα από φεμινιστική άποψη τόσο για τις θεωρητικές όσο και τις πρακτικές συνέπειες ανάλογα με τη καταφατική ή την αρνητική απόσταση που θα δοθεί σ' αυτό.

Στην αρχή, όπως αναφέραμε, τα οικογενειακά επίδομα δίδονται ως ειδική αποζημίωση για την ακρίβεια της ζωής απ' ευθείας από τον εργοδότη μαζί με το τακτικό ημερομίσθιο. Αργότερα μόνο έγινε διάκριση μεταξύ μισθού και επιδόματος ιδιαίτερα στη Γαλλία και το Βέλγιο από τις οργανώσεις των εργοδοτών που ενδιαφέρονται για την πληρωμή των επιδομάτων.

Στις χώρες αυτές το επίδομα σπάνια αναγράφεται στις όμαδικές συμβάσεις. Δίδεται από τον εργοδότη και από τον έλεγχο του. Πολλοί κανονισμοί που καθορίζουν τον τρόπο της πληρωμής των επιδομάτων εγκαθιδρύουν απόλυτη διάκριση μεταξύ του επιδόματος και του μισθού. Έτσι το επίδομα πληρώνεται όχι στον εργάτη αλλά στη μητέρα και συνήθως από άλλο πρόσωπο και όχι τον εργοδότη ή από ειδικό οργανισμό, όπως είναι τα ειδικά ταμεία. Στη Γερμανία εν τούτοις και σε μερικές άλλες χώρες «ο οικογενειακός μισθός» δίνεται απ' ευθείας στον εργάτη μαζί με το ημερομίσθιο ή μισθό και σύμφωνα με τους όρους της σύμβασης της εργασίας.

Όσοι νομίζουν πως το οικογενειακό επίδομα είναι απλά ένα επιμίσθιο, το δικαιολογούν με το ότι συνδέεται απόλυτα με την εργασία του οικογενειάρχου και ότι δίνεται γενικά μόνο έφόσον διαρκεί ή εργασία αυτή π.χ. σπάνια δίνεται στους άνεργους.

Εν τούτοις δίνεται συχνά στη περίπτωση ασθένειας του εργάτη και μερικά ταμεία το πληρώνουν και λίγο καιρό και μετά το θάνατό του, στην οικογένειά του.

Άλλοι πάλι νομίζουν ότι ο μισθός είναι ή περιορισμένη αποτίμηση της εργασίας και ότι το επίδομα που είναι ανάλογο με τα οικογενειακά βάρη είναι απόλυτα ανεξάρτητο. Εν τούτοις και άλλες αποζημιώσεις π.χ. οι αποζημιώσεις για την ακρίβεια της ζωής δεν μεταβάλλονται ανάλογα με τη παρεχόμενη εργασία και όμως αποτελούν μέρος του ημερομισθίου.

Ακόμα άλλοι πιστεύουν ότι όλες οι όπωσδήποτε χορηγήσεις που δίνονται από τον εργοδότη αποτελούν μέρος του ημερομισθίου. Τέλος όμως άλλοι νομίζουν ότι τα οικογενειακά επίδομα είναι θεσμός κοινωνικής δικαιοσύνης.

Την άποψη αυτή δέχονται γενικά οι μεγάλες διεθνείς φεμινιστικές οργανώσεις. Αποκρούουν συγχρόνως την άποψη ότι τα οικογενειακά επίδομα αποτελούν μέρος της πληρωμής του εργαζομένου, ότι δηλαδή εί-

να επιμίσθιο απλά και τὸ δέχονται σὰν μιὰ ἀναγνώ-
ριση τῆς ἀξίας τοῦ παιδιοῦ μέσα στο κοινωνικὸ σύνολο.
Ἀπὸ τὴν ἀντίληψη αὐτὴ ἀπορρέει μιὰ νέα ἀποψη: ὅτι
δηλαδὴ τὰ ἐπιδόματα πρέπει κατὰ τὸ δυνατόν νὰ ἀντα-
ποκρίνονται στὰ ἐξόδα τῆς συντηρήσεως τοῦ παιδιοῦ.
Νὰ μὴ κανονίζονται δηλαδὴ μὲ βάση τὸ μισθὸ τοῦ ἐρ-
γαζόμενου μὰ ἐντελῶς ἀνεξάρτητα. Στὴν ἴδια βάση
στηρίζεται ἡ ἀξίωση, τὰ ἐπιδόματα νὰ δίνονται: σὲ
μητέρες καὶ ὄχι στοὺς ἐργαζόμενους ἄνδρες. Αὐτὸ γίνε-
ται: ἤδη ἀπὸ πολλὰ εἰδικὰ ταμεία στὴ Γαλλία καὶ τὸ
Βέλγιο. Ἐφ' ὅσον ὅμως δίνονται ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ μι-
σθοῦ, νὰ δίνονται ἐπιδόματα γιὰ τὰ παιδιά ποὺ συντη-
ροῦνται ἀπὸ ἐργαζόμενη μητέρα ὅπως δίνονται καὶ γιὰ τὰ
παιδιά ποὺ συντηροῦνται ἀπὸ τὸν ἐργαζόμενο πατέρα.

Πῶς ἐφαρμόζεται ὁ θεσμός.*

Ἐπάρχουν διάφοροι μέθοδοι ἐπιχορηγήσεων σὲ
μητέρες καὶ τὰ παιδιά. Ὅλες περικλείουν τὴν πλη-
ρωμὴ ἐπιδομάτων ἀνάλογα μὲ τοὺς ἀριθμοὺς τῶν παι-
διῶν καὶ κάποτε καὶ ἐπιδομάτων γιὰ τὴν μητέρα. Μερι-
κὲς ἀκόμη περιλαμβάνουν χορηγήσεις σὲ εἶδος ἢ ἐλατ-
τώσεις βαρῶν οικονομικῶν κλπ. Οἱ πόροι ποὺ ἀναγκαί-
ουν γιὰ τὴν καταβολὴς αὐτὲς μποροῦν νὰ ἐξευρεθοῦν.

α) Ἀπὸ τὴν καταβολὴς τῶν ἐργοδοτῶν ἢ ἀτομικὰ
ἢ διὰ μέσου τῶν εἰδικῶν ταμείων γιὰ τὴν ἰσορρόπηση
τῶν βαρῶν (caisses de compensation).

β) Ἀπὸ τὴν επέκταση τοῦ συστήματος τῶν κοινω-
νικῶν ἀσφαλειῶν ὅταν καὶ ὁ ἐργοδότης καὶ ὁ ἐργαζό-
μενος συνεισφέρουν κάθε βδομάδα στὸ κεφάλαιο ποὺ
χρειάζεται γιὰ τὰ ἐπιδόματα καὶ τὸ ὑπόλοιπο συμ-
πληρώνεται μὲ εἰσφορά τοῦ Κράτους καὶ

γ) Ἀπὸ τὸ Κράτος ὁπότε ἀντικρύζονται ἀπὸ εἰδικὴ
φορολογία.

Α. Στὴν ἐφαρμογὴ ὅλα τὰ ὑπάρχοντα συστήματα
τῶν οἰκογενειακῶν ἐπιδομάτων βασίζονται στὴ πρώτη
ἀπὸ τὴν τρεῖς μεθόδους δηλαδὴ τὰ χρήματα δίνονται
ἀπὸ τοὺς ἐργοδότες τὸ Κράτος δὲν συνεισφέρει παρὰ
μόνο σὰν ἐργοδότης προκειμένου γιὰ τοὺς δημόσιους
ὕπαλλήλους ἢ τοὺς ἐργάτες τῶν ὑπηρεσιῶν του. Στὸ
σύστημα αὐτὸ πρέπει νὰ ἐξεχωρίσῃ δυὸ τύπους τὸν
θεληματικὸ καὶ τὸν ὑποχρεωτικὸ διὰ νόμου.

Σὲ πολλὰ μέρη οἱ ἰδιῶτες πῆραν τὴ πρωτοβουλία
γιὰ τὴ χορήγηση τῶν ἐπιδομάτων καὶ ἐπειτα ἡ νομο-
θεσία ἐνίσχυσε τὴ κίνηση αὐτὴ εἴτε ἔμμεσα εἴτε ἀμεσα.

Στὴ Γαλλία π.χ. οἱ κοινότητες καὶ οἱ δήμοι εἰσάγουν
τὸν θεσμὸ εἰς τὰς συμβάσεις των μὲ ἰδιωτικὲς ἐταιρεῖες.

Ἡ νομικὴ ὅμως ὑποχρέωσις τῶν ἐργοδοτῶν περι-
κλείει ἕνα μεγάλο κίνδυνον: ὅτι οἱ ἐργοδότες γιὰ ν'
ἀποφύγουν τὰ βάρη αὐτὰ πιθανὸν νὰ ἐκλέξουν ἄγαμο
προσωπικόν. Ἐπειδὴ ἄλλως τε ὁ κίνδυνος αὐτὸς παρού-
σις ὄχι καὶ στὴ πραγματικότητι οἱ ἰδιοὶ ἐργοδότες
σὲ πολλὰς χώρες ἐνῶθηκαν σὲ σμίλους καὶ σχηματί-
σαν ἕνα κοινὸ κεφάλαιο ἢ ἕνα ταμεῖο γιὰ τὴν ἰσορρό-
πηση τῶν βαρῶν. Ἐτσι γεννήθηκαν οἱ caisses de
compensation. Τὸ ταμεῖο αὐτὸ πληρώνει: τὰ ἐπιδό-
ματα στοὺς ἐργάτες τῶν ἐπιχειρήσεων ποὺ συνεισφέ-
ρουν. Οἱ ἐργοδότες πληρώνουν στὰ ταμεία ἀνάλογα
μὲ τὸν ἀριθμὸ τοῦ προσωπικοῦ τους ἢ ἀνάλογα μὲ τὸ
σύνολο τοῦ ποσοῦ ποὺ διαθέτουν σὲ μισθοὺς.

Ἐτσι ὅσο μεγαλύτερος εἶναι ὁ σμίλος τῶν ἐργοδο-
τῶν τόσο περισσότερο ἀποφεύγεται ὁ κίνδυνος νὰ διώ-
χονται οἱ ἐργαζόμενοι γιὰ τὸ λόγο ὅτι ἐπιβαρύνουν περισ-
σότερο τὴν ἐπιχειρήσιν.

Ἐπάρχουν δύο τύποι τέτοιων εἰδικῶν ταμείων
(caisses de compensation) τὰ τοπικὰ ταμεία, ἀνοι-
κτὰ στοὺς ἐργοδότες κάθε ἐπιχειρήσεως ποὺ ἐξυπηρε-
τοῦν καλλίτερα τὴν παραπάνω ἀποψη καὶ τὰ ἐπαγγελ-
ματικὰ ταμεία ποὺ εἶναι ἀνοιχτὰ μόνο στοὺς ἐργοδότες
τῆς ἰδίας βιομηχανικῆς κατηγορίας. Ὁ δεύτερος τύπος
ἐπιτρέπει εἰδίκευση στὰ μέτρα ποὺ εἶναι: πολλὰς φορές

ἀπαραίτητη. Μερικὲς φορές ὑπάρχουν καὶ τύποι τα-
μείων μικτῶν ὅπου συγκεντρώνονται τὰ πλεονεκτή-
ματα τῶν δύο παραπάνω τύπων γιὰτὶ ἐνῶ εἶναι ἀνοι-
χτὰ σ' ὅλους τοὺς ἐργοδότες μιὰς περιφέρειας περι-
κλείουν καὶ εἰδικὰ διατάξεις κατὰ ἐπαγγέλματα.

Β) Ὁ δεύτερος τρόπος γιὰ τὴν εὔρεση τῶν πόρων
εἶναι ἡ επέκταση τῶν κοινωνικῶν ἀσφαλειῶν πρὸς
αὐτὴ τὴν κατεύθυνση. Σὲ πολλὰς χώρες λειτουργοῦν
ἤδη ἀσφάλειες μητρότητας μὲ, δὲν ἔχουν πάρε: τὴν
ἐκτασὴ ποὺ χρειάζεται οὔτε ἀνταποκρίνονται ἐντελῶς
στὴν ἀποψη τῆς ὑποχρεώσεως τοῦ Κράτους διὰ τοῦ
συνόλου τῆς κοινωνίας νὰ ἐξασφαλίξει τὰ παιδιά καὶ τὴν
μητέρα.

Γ) Ὁ τρίτος τρόπος εἶναι νὰ πληρώνονται τὰ ἐπι-
δόματα ἀπ' αὐτὸ τὸ Κράτος. Ὅσοι ὑποστηρίζουν τὴν
ἀποψη αὐτὴ, δέχονται ὅτι τὰ παιδιά ἀποτελοῦν ἐθνικὸ
πλοῦτον καὶ γι' αὐτὸ τὰ βάρη τῶν ἐπιδομάτων πρέπει
νὰ κατανέμονται: σὲ διάφορες κατηγορίες τῶν φορο-
λογουμένων, ὅπως οἱ κοινοὶ φόροι.

Σὲ πολλὰς χώρες ἡ ἀρχὴ τῶν ἐπιδομάτων ἐφαρ-
μόζεται σύμφωνα μὲ ἄλλο σύστημα καὶ ὄχι μὲ κατα-
βολὴ σὲ χρήμα. Ἐτσι π.χ. γίνεται ἀναλογικὴ μείω-
ση τῶν φορολογικῶν βαρῶν ἀνάλογα μὲ τὸν ἀριθμὸ
τῶν παιδιῶν. Ἄλλη ἐφαρμογὴ τῆς ἀρχῆς αὐτῆς εἶναι
ἡ πληρωμὴ σύνταξιν σὲ χήρας ποὺ ἔχουν ν' ἀναθρέ-
ψουν παιδιά. (Ἡνωμένες Πολιτεῖς τῆς Ἀμερικῆς).
Θετικὸς ἀκόμα τρόπος βοήθειας σὲ πολυμελὲς οἰκογέ-
ναιες, εἶναι νὰ τοὺς παρέχονται δωρεὰν ἢ μὲ ἐλαττωμέ-
νες τιμὲς ὁρισμένες ὑπηρεσίες ποὺ ἐξαρτῶνται ἀπὸ τὸ
Κράτος, νὰ γίνεται δηλαδὴ ἡ πληρωμὴ σὲ εἶδος π.χ.
Σὲ πολλὰς χώρες παρέχεται ἐντελῶς δωρεὰν ἡ στοι-
χειώδης μόρφωση (βιβλία κλπ.) ἱατρικὴ περίθαλψη,
μείωση στὰ τιμολύγια σιδηροδρόμων, παροχὴ φορεμά-
των καὶ γάλακτος κλπ. Ἡ ἀποψη ὅμως αὐτὴ δὲν θεω-
ρεῖται ἀποτελεσματικὴ σὲ ἐκτασὴ καὶ πολεμᾶται καὶ
κατ' ἀρχὴν ἀκόμα ἀπὸ πολλοὺς. «Γιὰτὶ τάχα γράφει
μιὰ Ἀγγλίδα κυρία ἡ κοινωνικὴ ὑπηρεσία τῆς μητρότη-
τος νὰ πληρώνεται μ' αὐτὴ τὴ βάση (πληρωμὴ σὲ εἶδος)
ὅταν σ' ὅλες τὴς κοινωνίας ὁ καταναλωτὴς εἶναι ἐλεύ-
θερος νὰ ξοδεύει τοὺς πόρους τοὺς πόρους τοῦ ὅπως
αὐτὸς θέλει:»

Ἡ διεθνὴς φεμινιστικὴ ἀποψη δὲν ἐκφράζεται ἀκό-
μα κατηγορηματικὰ γιὰ τὴ προτίμησιν ἐνὸς ἀπὸ τὰ
τρία πρώτα συστήματα τῆς καταβολῆς τῶν ἐπιδομάτων
Δείχνεται ἀκόμα ἐντελῶς ἐλαστικὴ μὲ τὴν ἐπιθυμία
νὰ προσαρμολογῇ ὁ θεσμὸς σὲ κάθε τύπο ἀνάλογα μὲ
τὴν ἰδιαιτέρεσ κοινωνικὴ καὶ οικονομικὴ του συνθήκη.
Ἐν τούτοις ἐφ' ὅσον δίδεται ὅτι τὰ ἐπιδόματα δὲν
πρέπει ν' ἀποτελοῦν μέρος ἀντιμισθίας τοῦ ἐργαζόμε-
νου εἶναι φανερό ὅτι κατ' ἀρχὴν ἀποκρούει τὴν ἀπ'
εὐθείας πληρωμὴν τοὺς ἀπὸ τῶν ἐργοδοτῶν ὡς πρὸς δὲ
τὴ πληρωμὴ ἀπὸ τὰ εἰδικὰ ταμεία (caisses de com-
pensation) ζητεῖ νὰ μετέχουν αὐτὴ διοικήσιν τοὺς ὄχι
μόνον οἱ ἐνδιαφερόμενοι ἐργάτες καὶ τῶν δύο φύλων
μὰ καὶ οἱ μητέρες. Σὲ κανένα ἀπὸ τὰ ὑπάρχοντα συ-
στήματα δὲν ἀντιπροσωπεύονται οἱ μητέρες στὴ διοί-
κηση, ὡς τώρα τουλάχιστον, σ' ὅλες τὴς χώρες.

Πάντως εἶναι φανερό πῶς ἡ φεμινιστικὴ τάση ἔχει
τελικὸ σκοπὸ τὴν οικονομικὴν ἐξασφάλισιν τῶν παιδιῶν
ἀπὸ τὸ ἴδιο τὸ Κράτος. Ὡς πρὸς τὴν μητέρα ζητεῖ τὴν
ἰδιαιτέρεσ οικονομικὴν ὑποστήριξιν ὡς μητέρες, ὡς
ὅργανα δηλαδὴ μιὰς οὐσιαστικῆς κοινωνικῆς λει-
τουργίας καὶ ἀνεξάρτητα ἀπὸ τὴν ἱκανότητά τους ἢ
ὄχι νὰ ἐργασθοῦν τὸ διάστημα τῆς πρώτης ἀνατροφῆς
τῶν παιδιῶν.

Αὐτὸς εἶναι σὲ γενικὰς γραμμὰς ὁ θεσμὸς τῶν οἰκο-
γενειακῶν ἐπιδομάτων, ἡ θεωρητικὴ του βάσις καὶ ὁ
τρόπος τῆς ἐφαρμογῆς του. Βέβαια ὅπως εἶναι ἀκόμα
νέος, ὁ θεσμὸς αὐτὸς δὲν μπορεῖ νὰ κριθεῖ ἀπὸ τὰ ἀπο-
τελέσματά του. Ὅλες οἱ ἀπόψεις ὡς πρὸς τὸ σημεῖο

αυτό είναι: αναγκαστικά πρόωρες. Ἡ σημασία του πάντως θὰ κριθεῖ τελειωτικά ἀπὸ τὴ μελλοντικὴ ἐξέλιξη. Θὰ ἐξαρτηθεῖ ἀπὸ τὴν ἔκταση ποὺ θὰ πᾶρει καὶ ἀπὸ τὸ ὅριο τῆς πραγματικῆς οἰκονομικῆς ἐνίσχυσης τῶν παιδιῶν, ποὺ θὰ περιλάβει. Γίνεται γενικὰ σήμερα ἡ καταβολὴ τῶν ἐπιδομάτων καὶ περιορισμένη εἶναι καὶ δὲν εἶναι ἀρκετὴ σὲ πᾶσὶ ὥστε νὰ σημαίνει οἰκονομικὴ ἐνίσχυση ἀνάλογως μὲ τὰ σημερινὰ ἐξοδα ποὺ χρειάζονται γιὰ τὴν συντήρηση τῶν παιδιῶν.

Μὲ ὅλες αὐτὲς τὶς ἐπιφυλάξεις ὁ θεσμὸς εἶναι ἐξαιρετικὰ σπουδαῖος ἀπὸ γυναικεῖα ἀποψη. Ἡ ἀναγνώριση τῆς μητρότητος ὡς κοινωνικῆς λειτουργίας ὑπῆρξε ἀνέκαθεν τὸ αἷτιμα διαδοχικῶν διεθνῶν φεμινιστικῶν συνεδρίων, εἶναι λοιπὸν φυσικὸν νὰ ζητεῖται ἡ ἐνίσχυση θεσμῶν ποὺ τείνουν πρὸς τὴν ἀποψη αὐτῇ. Μὲ τὸν τελικὸ αὐτὸ σκοπὸ ὁ θεσμὸς πέρνει μεγάλη ἔκταση καὶ ἀπαιτεῖ ἀνώτερη ἠθικὴ ἀξία.

Ἀλλὰ καὶ ἀπὸ ἄλλη ἐποψη ἐνδιαφέρει τὴ γυναῖκα καὶ τὴ γυναικεῖα κίνηση. Πιστεύεται δηλαδὴ ὅτι θὰ συντελέσει στὴν ἐξίσωση τῆς πληρωμῆς τῶν δύο γενῶν στὴν περὶπτωση ἴσης ἀπόδοσης, ἔτι δηλαδὴ θὰ συντελέσει στὴν ἐφαρμογὴ τῆς ἀρχῆς: «Ἴση ἀμοιβὴ γιὰ ἴση ἐργασία στὴν ἐργασία τῶν δύο φύλων». «Ὅταν θὰ εἶναι πραγματικὸ γεγονὸς ἡ χορήγηση ἐπιδομάτων σὲς μητέρες καὶ τὰ παιδιά ἀπὸ τὸ Κράτος, τότε ἡ δικαιολογία ποὺ γενικὰ ἐπικαλοῦνται γιὰ νὰ πληρῶνουν λιγώτερα τὴ γυναῖκα ἀπὸ τὸν ἄνδρα (ὅτι ἔχει δῆθεν λιγώτερα οἰκογενειακὰ βάρη) δὲν θᾶχει καμμιά ἐννοια καὶ οἱ γυναῖκες θὰ μποροῦν νὰ διεκδικήσουν, — καὶ οἱ ἄνδρες θὰ ὀφείλουν νὰ τοὺς παραχωρήσουν — κάθε στάδιο στάδιο ἐργασίας ἢ ἐπάγγελμα γιὰ τὸ ὅποιο εἶναι κατάλληλες καὶ γιὰ νὰ πληρῶνονται ἀνάλογα μὲ τὴν ἐργασία ποὺ παρέχουν καὶ ὅχι ἀνάλογα μὲ τὶς ἀνάγκες ποὺ ὑποτίθεται ὅτι ἔχουν» γράφει ἕνας Ἀγγλὸς οἰκονομολόγος.

Τὸ μέλλον τοῦ θεσμοῦ θὰ μᾶς παρουσιάσει ἀκόμα ἀπτά καὶ τὰ λοιπὰ πλεονεκτήματα ποὺ ἀγγέλλουν οἱ θερμότεροι θιασῶτες του.

Ἐκεῖνο ποὺ εἶναι βέβαιον, εἶναι ὅτι ἡ κοινὴ γνώμη εἶναι σήμερα περισσότερο εὐνοϊκὴ πρὸς τὸ θεσμὸ αὐτό. Ἡ ἐπιφύλαξη ποὺ ἔδειξαν ἀρκετὰ εὐλογη πολλὲς φορές, τὰ ἐνδιαφερόμενα ἐργατικά σωματεῖα προκειμένου γιὰ τὰ ἐπιδόματα στὴ βιομηχανία γίνεται κάθε μέρα μικρότερη καὶ θὰ πᾶψει ἀσφαλῶς τόσο περισσότερο ὅσο τὰ ἐπιδόματα πᾶνουν πιά νᾶχουν τὸ χαρακτήρα ἐπιμισθίου καὶ νὰ πληρῶνονται ἀπὸ τὸν ἐργοδότη.

Εὐτυχῶς ὑπάρχουν ὅλες οἱ ἐνδείξεις ὅτι ὁ θεσμὸς ἀπὸ προσωρινὸ μέτρο ἀνάγκης θὰ ἀγκαλιάζει πλέρια τὸ μεγάλο σκοπὸ, ποῦναι ἡ ἀποκατάσταση στὴ θέσῃ τους, τῆς μητέρας καὶ τῶν παιδιῶν. ΜΑΡΙΑ ΣΒΩΛΟΥ